

*Біскуб І. П.,
докторка філологічних наук,
професорка кафедри прикладної лінгвістики факультету іноземної філології
Волинського національного університету імені Лесі Українки*

*Михальчук Б. О.,
магістр філології
Волинського національного університету імені Лесі Українки*

МОВНІ ЗАСОБИ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЙ ПОЗИТИВНОЇ ВВІЧЛИВОСТІ В ДИПЛОМАТИЧНОМУ ДИСКУРСІ (НА МАТЕРІАЛАХ ПРОМОВ ГЕНЕРАЛЬНОГО СЕКРЕТАРЯ ООН АНТОНІУ ГУТЕРРЕША)

Анотація. У статті досліджено мовні засоби реалізації стратегій позитивної ввічливості в дипломатичному дискурсі на прикладі промов Генерального секретаря ООН Антоніу Гутерреша. Метою роботи є визначення ключових лінгвістичних прийомів та структур, що використовуються для досягнення ефективної комунікації в межах дипломатичних переговорів і офіційних заяв.

Дослідження базується на аналізі текстів виступів Антоніу Гутерреша, в яких були виокремлені та класифіковані засоби вираження позитивної ввічливості, такі як визнання заслуг партнерів, акценти на спільні інтереси, вираження вдячності та підтримки. Встановлено, що А. Гутерреш активно використовує техніки позитивної ввічливості, зокрема, стратегії уникнення конфронтації, демонстрації емпатії, підтримки і зміцнення міжособистісних стосунків.

Аналіз проведений у контексті теорій мовної ввічливості, зокрема теорії позитивної та негативної ввічливості П. Брауна та С. Левінсона. Особлива увага приділяється розгляду специфічних мовних засобів, таких як використання метафор, епітетів та інклюзивних займенників, що сприяють побудові довірливих та позитивно забарвлених комунікацій.

Результати дослідження демонструють, що позитивна ввічливість є важливим інструментом у дипломатичному дискурсі, спрямованим на зниження напруженості та сприяння співпраці між державами. Промови Антоніу Гутерреша показують, що використання стратегій позитивної ввічливості дає змогу не лише досягти конструктивного діалогу, але й зміцнити міжнародні зв'язки та підвищити ефективність комунікації в умовах глобальних викликів. Використання похвали, вираження солідарності, форми ввічливості, прояв турботи сприяють ефективному дипломатичному спілкуванню та створюють позитивний імідж співрозмовника.

Ключові слова: позитивна ввічливість, дипломатичний дискурс, Антоніу Гутерреш, міжособистісна комунікація, міжнародна дипломатія, комунікативні стратегії.

Постановка проблеми. В умовах сучасної міжнародної політики та глобалізації дипломатичний дискурс стає ключовим інструментом для вирішення міжнародних конфліктів, зміцнення співпраці між державами та досягнення консенсусу з різних глобальних питань. У часі відкритої війни росії проти

України розуміння визначальної ролі мовних засобів у міжнародній дипломатії стає життєво необхідним механізмом ведення української зовнішньої політики. Одним із важливих аспектів дипломатичної комунікації є використання мовних засобів, що сприяють побудові довірливих відносин між дипломатичними установами та їх представниками, а також підтримці позитивного іміджу державних лідерів й організацій. Особливу роль у цьому відіграють стратегії позитивної ввічливості, які, навіть в умовах війни, допомагають уникнути конфронтації, знизити рівень напруги та сприяти конструктивному діалогу.

Попри виняткову важливість ввічливості в дипломатичному дискурсі, у сучасному мовознавстві й досі залишаються недостатньо дослідженими специфічні мовні засоби, за допомогою яких реалізуються стратегії позитивної ввічливості, особливо з позиції світових лідерів та керівників міжнародних дипломатичних установ найвищого рангу. Зокрема, **актуальним** є вивчення того, як провідні міжнародні лідери, такі як Генеральний секретар ООН Антоніу Гутерреш, використовують ці стратегії у своїх промовах. Промови Гутерреша, які вирізняються високим рівнем комунікативної компетентності та чіткою спрямованістю на досягнення міжнародного порозуміння, є цінним джерелом для аналізу таких стратегій.

Основною проблемою, яка постає перед дослідниками, є необхідність виявлення та систематизації лінгвістичних засобів, що сприяють реалізації позитивної ввічливості в дипломатичному дискурсі. Це включає визначення мовних структур, таких як інклюзивні займенники, компліменти, акценти на спільних інтересах та інших виражальних засобів, які сприяють зміцненню міжособистісних та міждержавних відносин. Важливим також є з'ясування, яким чином такі засоби впливають на ефективність комунікації та якість дипломатичних відносин.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Активне вивчення феномену ввічливості розпочалося ще у другій половині ХХ століття. Результати тих досліджень стали певним фундаментом для сучасних лінгвістичних розвідок. Важливим внеском у вивчення категорії ввічливості у мовленні стали праці таких науковців, як: «Logic and Conversation» П. Г. Грайса [1], «The Logic of Politeness, or, Minding Your P's and Q's» Р. Лакоффа [2], «Principles of pragmatics» Дж. Ліча [3], «Politeness: Some Universals in Language Usage» П. Бра-

уна та С. Левінсона [4]. Серед сучасних зарубіжних науковців можна виокремити Т. А. Ван Дейка «Strategies of Discourse Comprehension» [5], Б. Фрейзера «Perspectives on Politeness» [6], Р. Воттса «Politeness» [7] та ін. В українському мовознавстві важливими є праці А. Белової [8], С. Богатирьової [9], Н. Кашишин та О. Іващишин [10], І. Мельник [11], Т. Почепецької [12], Г. Сарміні [13] та ін. Роботи цих дослідників відіграють важливу роль у розвитку теорії ввічливості та прагмалінгвістики в цілому.

Однією з ґрунтовних праць в цій сфері стала монографія П. Браун і С. Левінсона «Politeness: Some Universals in Language Usage» у 1987 році, у якій науковці досліджували ввічливість, направлену на зближення комунікаторів, що виражала повагу до адресата [4].

Однак серед наукових праць й досі бракує досліджень, які б детально аналізували ці аспекти в контексті конкретних політичних діячів і їхніх виступів. Таким чином, постає питання аналізу дипломатичного дискурсу з урахуванням стратегій позитивної ввічливості та необхідності розширення знань про ефективні комунікативні техніки, що використовуються у сучасній міжнародній дипломатії.

Мета статті – здійснити комплексний аналіз мовних засобів реалізації позитивної ввічливості та проаналізувати мовленнєві репрезентації дипломатичної комунікації у промовах Генерального секретаря ООН Антоніу Гутерреша.

Виклад основного матеріалу. Дипломатичний дискурс відіграє важливу роль у сучасних міжнародних відносинах та політичних подіях. Він являє собою спеціалізовану форму комунікації, яка використовується дипломатами та державними діячами для обміну інформацією, переговорів та вирішення конфліктів між країнами.

У сучасній лінгвістиці існують різні підходи до визначення терміну «дискурс», які не суперечать один одному, а навпаки, доповнюють, дозволяючи найповніше розкрити сутність дискурсу з позицій різних наук. Комунікативно-філософський підхід обумовлює узагальнений погляд на лінгвопрагматичне розуміння дискурсу як «типу соціальної практики» або «форми соціальної взаємодії, що регулюється цінностями, соціальними нормами та умовностями» [14, с. 75]. З точки зору соціолінгвістики, виділяють два основні типи дискурсу – персональний і інституційний. У першому випадку мовець виступає як індивід, виражаючи багатство свого внутрішнього світу, а в другому – як представник певної соціальної інституції. До інституційного типу дискурсу належить і дипломатичний дискурс, який характеризує комунікацію на міжнародному рівні [15].

В Оксфордському словнику англійської мови дипломатія визначається як «управління міжнародними відносинами шляхом переговорів; сукупність методів, що використовуються посланцями і послами для забезпечення переговорного процесу; діяльність або мистецтво дипломата» [16]. Е. Сатоу додає, що дипломатія – це «застосування розуму і такту для розвитку офіційних відносин між урядами незалежних держав» [17, с. 36]. Таким чином, дипломатія тісно пов'язана із зовнішньою політикою і є одним з найбільш ефективних інструментів її реалізації. Зазвичай під терміном «дипломатія» розуміють мистецтво ведення переговорів для уникнення або врегулювання конфліктів, пошуку компромісів і взаємоприйнятних рішень, а також розширення і поглиблення міжнародного співробітництва [18].

Основними елементами дипломатичного дискурсу є вербальна та невербальна комунікації. Вербальна комунікація включає формальні та неформальні переговори, промови, заяви та інші форми вербального вираження. Важливою складовою вербальної комунікації є вибір лексики та стилістичних засобів, що мають відображати офіційність та нейтральність. Невербальна комунікація – це жести, міміка, рухи та інші засоби, що доповнюють вербальне спілкування та часто мають не менш важливе значення, бо можуть підсилювати або, навпаки, пом'якшувати вербальні повідомлення.

Важливими концептами у дипломатичному дискурсі є імпліцитність та експліцитність. Ці поняття розкривають способи передачі змісту, маніпуляції інформацією та впливу на сприйняття адресатами.

Мовна імпліцитність – це багатовимірне і складне явище, що охоплює різні аспекти лінгвістики [19]. На думку Л. Безуглої, імпліцитність є властивістю мовних і мовленнєвих одиниць, які містять приховані або непрямі виражені смисли. Таким чином, імпліцитний смисл передається не буквально, а приховано або опосередковано, використовуючи мовленнєві одиниці з денотативним значенням, яке не відповідає повністю змісту [18, с. 22]. Г. І. Приходько відзначає, що наявність різноманітних трактувань поняття імпліцитності свідчить про те, що багато аспектів цього явища залишаються недостатньо дослідженими і до кінця не зрозумілими.

У монографії «Засоби вираження імпліцитної оцінки в англійськомовному художньому дискурсі: лінгвопрагматичний аспект» Г. Приходько та М. Добровольська [19] зазначають, що у лінгвістиці поняття «імпліцитність» має як широке, так і вузьке трактування. У широкому сенсі, імпліцитність відображає складну взаємодію лінгвальних і екстралінгвальних елементів, тобто об'єднує сумарний зміст експліцитного значення висловлювання і значущий фон мовлення. Така імпліцитність передбачає приховане або непрямі виражене значення, яке пов'язане з текстом або висловлюванням і проявляється як супровідний компонент процесу мисленнєво-мовленнєвої діяльності. У вузькому значенні, імпліцитність включає різні скорочення в синтаксисі, а також імплікації, які є частиною семантики висловлювань. Синтаксична і лексична імпліцитність мають достатньо чітко виражені імпліцитні значення, що не потребують серйозного когнітивного напруження для їх розуміння [19, с. 116].

В дипломатії імпліцитні повідомлення часто використовуються для делікатного вираження позицій або уникнення конфронтації, тобто для пом'якшення критичних висловлювань або конфліктних питань. Наприклад, фраза «*discussion of human rights*» «*обговорення питання прав людини*» може приховувати глибоку критику політики іншої країни, не виражену прямо. Зміст висловлювання може бути зрозумілим лише в контексті конкретних ситуацій або попередніх подій. Приміром, згадка про «*historical precedents*» «*історичні прецеденти*» в обговоренні територіальних суперечок може імпліцитно натякати на історичні права певної країни. Імпліцитними можуть бути також багатозначні фрази, що тлумачаться по-різному – залежно від ситуації. Наприклад, висловлювання «*we will monitor the development of events*» «*ми будемо спостерігати за розвитком подій*» може означати як нейтральну позицію, так і готовність до втручання [19, с. 151].

Експліцитність у науковій літературі трактується як чітке і явне вираження думок і позицій. У дипломатичному дис-

курсі експліцитні повідомлення використовуються для чіткої передачі намірів і позицій, уникнення двозначностей. Ключовими моментами експліцитності є чітке вираження позиції, коли офіційна заява або вимога є абсолютно зрозумілою («*We demand an immediate cessation of hostilities*») «*Ми вимагаємо негайного припинення військових дій*»); документування і протокольні заяви: у міжнародних угодах часто використовуються чіткі формулювання, що не залишають місця для подвійних трактувань; дипломатичні ноти і комюніке – наприклад, «нота протесту» може містити чіткий перелік претензій до іншої сторони; публічні виступи офіційних осіб, де прямо висловлюються позиції або наміри.

Імпліцитність і експліцитність у дипломатичному дискурсі часто переплітаються і доповнюють одна одну. Наприклад, чітко виражена позиція (експліцитність) може супроводжуватися натяками на подальші кроки або приховані наміри (імпліцитність). Такі комбінації дозволяють дипломатам досягати своїх цілей, маніпулюючи контекстом та його сприйняттям [19, с. 55]. Наприклад, під час міжнародних криз у випадку введення санкцій експліцитно заявляються причини санкцій, тоді як імпліцитно натякається на бажання змін у політиці певної країни. Або, коли під час переговорів про мирні угоди імпліцитно зрозуміло, що одна сторона конфлікту готова до компромісів, хоча не висловлюється про це відкрито. В офіційних заявах також часто прямо вказується, що угода укладена в інтересах миру і стабільності (експліцитність), але справжні інтереси можуть залишатися прихованими (імпліцитність). Таким чином розуміння імпліцитності та експліцитності є ключовим для аналізу дипломатичного дискурсу і вивчення мовних засобів, за допомогою яких публічні люди комунікують з адресатами і досягають своїх цілей на міжнародній арені.

Не менш важливими у дипломатичному дискурсі є стратегії ввічливості, що зберігати гідність, захищати національні інтереси та забезпечувати співробітництво. Науковці П. Браун та С. Левінсон позитивну ввічливість називають «корекцією, що спрямована на позитивне обличчя адресата, прагнення, аби усі його потреби були виконаними та <...> вважалися бажаними. Корекція полягає в тому, що це прагнення частково задовольняється завдяки висловленню того, що чийсь власні потреби (або деякі з них) якоюсь мірою подібні потребам адресата» [4]. Відповідно до цього трактування, позитивна ввічливість у дипломатичному дискурсі передбачає різні стратегії, основними з яких є: похвала та підкреслення досягнень адресата; вираження солідарності; використання форм ввічливості; прояв турботи та уваги до потреб інших; використання метафор та епітетів для створення позитивного образу тощо.

Антонію Гутерреш, як Генеральний секретар ООН, активно використовує різноманітні мовні засоби для реалізації стратегій позитивної ввічливості. Ми проаналізували його промови стосовно ситуації в Україні, що склалася від початку повномасштабного вторгнення росії, тобто за останні три роки. Це дозволило виявити ключові мовні засоби, якими послуговується Генсек ООН, та визначити їх роль у дипломатичному спілкуванні.

Так, у своїх промовах Антонію Гутерреш часто використовує похвалу для вираження поваги до України. Під час виступу на засіданні Ради безпеки ООН щодо ситуації в Україні у 2022 році [20], він послуговується **вираженням поваги та шанобливого звернення до адресата**: Гутерреш починає

промову, висловлюючи подяку словами «*Thank you very much*» «*Дуже дякую*» та шанобливо звертається до президента «*Mr. President*» «*Пане Президенте*». Це демонструє ввічливість і визнає авторитет і важливість аудиторії. У цій же промові Антонію Гутерреш **визнає обізнаність аудиторії**: він визнає, що аудиторія вже знайома зі змістом, який він бажає ще раз підтвердити, заявляючи: «... *it would not make any sense to bother you reading again the same text that I am sure you are all aware of*» «... *не має сенсу турбувати вас, читаючи той самий текст, який, я впевнений, ви всі знаєте*». Це демонструє увагу до часу та інтелекту аудиторії, покращуючи взаєморозуміння дипломата з адресатом.

Всередині виступу Гутерреш, звертаючись до адресата, **визнає свої помилки**: «*I was wrong*» «*Я був неправий*», щодо недовіри у минулому (напередодні повномасштабної війни) чуткам про наближення конфлікту. Таке визнання підвищує авторитет Генсека, оскільки демонструє готовність вчитися на минулому досвіді. Завершує свою промову Антонію Гутерреш закликом до миру, він ніби звертається до очільника Кремля зупинити напад російських військ на Україну: «*Give peace a chance*» «*Дайте миру шанс*», що показує адресату емоційний настрій і співчуття та турботу про благополуччя тих, хто постраждав від військового конфлікту, ще більше посилюючи стратегію позитивної ввічливості мовця.

Загалом у цьому виступі Гутерреш поєднує вираження подяки, шанобливе звернення, увагу до обізнаності аудиторії, прохання дозволу, смирення та щирі заклики до миру.

У вступному слові Генерального секретаря на зустрічі з масмедіа щодо ситуації в Україні [21] Антонію Гутерреш **використовує формальний, офіційний тон мовлення**, який характеризується високою ввічливістю. Він вживає такі вислови, як: «*Let me be clear*», «*I am deeply troubled*», «*I am especially concerned*», «*It is also a death blow*», «*I urge all*», «*I repeat what I have said several times*» («*Дозвольте мені бути відвертим*», «*Я глибоко стурбований*», «*Я особливо стурбований*», «*Це також смертельний удар*», «*Я закликаю всіх*», «*Я повторюю те, що я вже говорив кілька разів*»), що підсилює його авторитет і вплив. **Послугується різноманітними словами та фразами**, щоб підсилити свої твердження та емоційне забарвлення промови. Наприклад, «*deeply troubled*», «*violation of territorial integrity*», «*death blow*», «*dangerous situation*», «*scourge of war*» («*глибока криза*», «*порушення територіальної цілісності*», «*смертельний удар*», «*небезпечна ситуація*», «*лихоліття війни*»), такі вислови не лише вказують на серйозність ситуації, але й викликають в слухачів відчуття невпевненості та обурення; **використовує прямі заклики до дії**: «*We need restraint and reason*», «*We must rally and meet this challenge together*», «*I urge all to refrain from actions and statements*», «*It is high time to return to the path of dialogue and negotiations*» («*Нам потрібні стриманість і розум*», «*Ми повинні згуртуватися і разом відповісти на цей виклик*», «*Закликаю всіх утриматися від дій і заяв*», «*Настав час повернутися на шлях діалогу і переговорів*»), що допомагає залучити увагу та мобілізувати підтримку.

У виступі Генерального секретаря на Генеральній Асамблеї щодо України [22] Антонію Гутерреш знову демонструє позитивну ввічливість проєктуючи її **шанобливим звертаннями** «*Excellencies*» та «*Ladies and gentlemen*». **Висловлює занепокоєння та співчуття**: протягом усієї промови Генеральний секретар заявляє, що він справді сподівається, що криза

не настане, і визнає страждання українців в умовах військового конфлікту. «The latest developments regarding Ukraine are a cause of grave concern. My thoughts are with all those who have already suffered so much death, destruction and displacement. It is time to establish a ceasefire and return to the path of dialogue and negotiation to save people in Ukraine and beyond from the scourge of war». Використовує офіційну мову та дипломатичні терміни. Наприклад, він називає кризу «найсерйознішою глобальною кризою миру та безпеки» і дипломатично критикує дії російської федерації, заявляючи, що вони «не сумісні з принципами Статуту ООН».

У шести промовах щодо ситуації в Україні за 2022 рік Антонію Гутерреш 29 разів повторює слово «Україна», натомість «росія» лише 10. Слово «війна» звучить 21 раз, конфлікт – 5. 16 разів лише у 6 промовах Генсек використовує слово «мир» (див. діаграму 1).

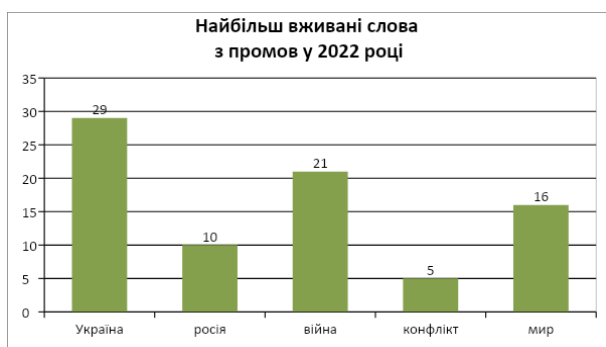

Рис. 1. Найбільш вживані слова у промовах Генерального секретаря ООН А. Гутерреша у 2022 році

Це свідчить про те, що тексти Антонію Гутерреша містять важливу інформацію та висловлюють глибокі побоювання стосовно ситуації в Україні та на міжнародній арені загалом. Повторення слів «Україна», «росія», «війна», «конфлікт» та «мир» вказують на велику значимість цих понять у контексті, описаному у промовах. Також помітний акцент на важливості дипломатії, міжнародного співробітництва та роль Організації Об'єднаних Націй у забезпеченні миру та гуманітарної допомоги. Таким чином імпліцитно Генеральний секретар ООН визнає війну в Україні, викликану збройною агресією з боку росії та експліцитно закликає до миру й врегулювання військового конфлікту.

Розглянемо промови Антонію Гутерреша у 2023 році. У своїх виступах Генеральний секретар ООН також використовує стратегію позитивної ввічливості, що виражена різними мовними засобами, спрямованими на збереження шанобливого і дипломатичного тону під час обговорення війни в Україні. Серед них також – **ввічливе звернення**: промовець постійно звертається до аудиторії, використовуючи шанобливі звертання, зберігаючи офіційний і ввічливий тон протягом усієї промови; **визнання спільних цінностей і принципів**: Гутерреш наголошує на спільних цінностях і принципах, яких дотримуються Організація Об'єднаних Націй та міжнародне співтовариство, підкреслюючи важливість цих принципів у вирішенні конфлікту дипломатичним шляхом, використовуючи модальні дієслова «should», «must» та «will» («повинен», «мушу» і «буду»), що виражають почуття обов'язку і зобов'язання, вказуючи на рішучість спікера впоратися з кризою

і знайти рішення; **вираження стурбованості та співчуття**: промова рясніє виразами стурбованості та співчуття до людей, які постраждали від конфлікту, особливо підкреслюючи страждання українців та гуманітарну кризу, що розгортається в регіоні. Це слугує гуманізації питання та викликає співчуття аудиторії: «The General Assembly has addressed, in the clearest terms, the attempt by the Russian Federation to illegally annex four regions of Ukraine – Kherson, Zaporizhzhia, Donetsk and Luhansk» або «Quatre Ukrainiens sur dix ont besoin d'une aide humanitaire. Des infrastructures vitales ont été prises pour cible – des systèmes d'eau, d'énergie et de chauffage ont été détruits, en plein hiver» [23].

Також у промовах 2023 року Антонію Гутерреш продовжує висловлювати **похвалу та підкреслення досягнень**: спікер висловлює вдячність і подяку за зусилля різних зацікавлених сторін, включаючи гуманітарних партнерів, регіональних акторів і міжнародні організації, такі як Міжнародне агентство з атомної енергії, визнаючи їхній внесок у вирішення кризи. **Закликає до підтримки та співпраці**: Гутерреш звертається до міжнародного співтовариства з проханням про підтримку і співпрацю, закликаючи держави-члени надати гуманітарну допомогу, підтримати суверенітет України і працювати над мирним врегулюванням конфлікту.

Проаналізувавши усі п'ять промов 2023 рік, можемо констатувати, що Антонію Гутерреш 45 разів повторює слово «Україна», натомість «росія» лише 5. Слово «війна» звучить 38 разів, конфлікт – 13. 29 разів Генсек використовує слово «мир» (див. діаграму 2).

Рис. 2. Найбільш вживані слова у промовах Генерального секретаря ООН А. Гутерреша у 2023 році

Тобто, ці цифри експліцитно вказують на активність розмови щодо ситуації в Україні, зокрема на занепокоєння щодо російського вторгнення. Слова «мир» та «війна» підкреслюють важливість досягнення мирного врегулювання конфлікту та протистояння військовим діям. «Конфлікт» імпліцитно вказує на наявність напруженості і протиріч у ситуації.

У Зауваженнях Генерального секретаря Радбезу щодо України [24], які оприлюднили у 2024 році, основними мовними засобами і стратегіями ми бачимо:

– **апелювання до спільних цінностей**: Антонію Гутерреш починає свою промову з посилання на статут ООН та міжнародне право «The United Nations Charter and international law are our guide to creating a world free from the scourge of war», що є загальноприйнятими основами для мирного співіснування та співпраці держав. Він підкреслює, що ці документи є «нашим дороговказом до створення світу, вільного від війни». Це створює базис для взаєморозуміння та солідарності серед

членів ООН, використовуючи загальноприйняті ідеали як точку відліку для подальшого обговорення;

– **використання ввічливих форм звертання:** промова адресована до «Madam President, Excellencies», що підкреслює повагу до присутніх. Таке звертання є класичним прикладом позитивної ввічливості, яка сприяє підтриманню дипломатичного етикету і створює атмосферу взаємоповаги;

– **інклюзивні висловлювання:** Генеральний секретар використовує інклюзивні висловлювання, такі як «наш світ» і «ми» (*It is high time for peace – a just peace, based on the United Nations Charter, international law and General Assembly resolutions*), що створює враження колективної відповідальності та спільного прагнення до миру;

– **заклик до миру на основі загальноприйнятих принципів:** у промові підкреслюється необхідність досягнення «справедливого миру», який базується на статуті ООН, міжнародному праві та резолюціях Генеральної Асамблеї. Використання таких універсальних принципів дозволяє уникнути конкретних політичних обвинувачень і сприяє конструктивному діалогу;

– **посилання на історичний контекст:** важливий аспект промови – згадка про історичні події та їхні висновки «*Following the Cold War and then a period of unipolarity, we are now making a turbulent transition to an as-yet uncertain multipolar world. Power relations are unclear, creating a sense of instability and impunity*». Генеральний секретар зазначає, що після холодної війни світ переживає «бурхливий перехід до невизначеного багатопольярного світу», і закликає до вивчення досвіду африканських лідерів, які вирішували свої проблеми мирним шляхом;

– **емоційну та етичну апеляції:** промова містить багато емоційних висловлювань, таких як опис страждань українського народу: «*In any war, everyone suffers. But the people of Ukraine are suffering appallingly from the war inflicted on them by Russia. Over ten and half thousand civilian men, women and children have been killed – though the true figure is likely higher. Damage and destruction of hospitals, schools, health facilities and civilian infrastructure is frequent and intensifying. Ninety education and health care facilities were damaged or destroyed in January alone*». Тут Гутерреш вказує на те, що українці страждають від жорстокої війни, яку нав'язала росія. Це підсилює емоційний вплив промови і підкреслює гуманітарний аспект конфлікту, що допомагає викликати співчуття і підтримку серед міжнародного співтовариства;

– **використання умовних речень та модальних дієслів:** Генеральний секретар часто використовує умовні речення та модальні дієслова, такі як «мають бути», «повинні», що надає промові деякої невизначеності, але водночас визначає можливі шляхи досягнення миру. Наприклад: «*We must pay tribute to the wisdom of African leaders and follow their example*» «*Ми повинні віддати данину мудрості африканських лідерів і слідувати їх прикладу*», що дозволяє зберегти дипломатичну гнучкість у висловлюваннях.

Як бачимо, у дипломатичному дискурсі важливо не тільки висловити свою позицію, але й зробити це таким чином, щоб уникнути конфлікту та зберегти позитивні відносини між сторонами. Генеральний секретар ООН Антоніу Гутерреш майстерно використовує позитивну ввічливість для досягнення кількох цілей:

– **збереження нейтральності та балансу:** хоча промови критикують дії росії, вони зберігають нейтральний тон, не вдаючись до агресивної риторики або персональних нападів;

– **створення простору для діалогу та компромісу:** використання загальноприйнятих принципів та умовних висловлювань створює можливості для продовження діалогу і пошуку компромісних рішень;

– **заклик до спільних дій:** промова підкреслює необхідність колективних зусиль для досягнення миру і стабільності. Використання інклюзивних висловлювань та апеляцій до спільних цінностей сприяє створенню атмосфери солідарності і взаємної підтримки серед членів міжнародного співтовариства;

– **емоційний вплив:** опис страждань мирних жителів та заклики до гуманітарної допомоги підсилюють емоційний аспект промови і спонукають до дій, спрямованих на покращення ситуації.

Таким чином аналіз промов Генерального секретаря ООН показує, як мовні засоби та стратегії ввічливості можуть ефективно використовуватися для досягнення дипломатичних цілей, забезпечення миру та збереження позитивних міжнародних відносин.

Висновки. Мовні засоби реалізації стратегій позитивної ввічливості у промовах Антоніу Гутерреша є важливими інструментами для зміцнення міжнародних відносин та досягнення спільних цілей. Використання похвали, вираження солідарності, форми ввічливості, прояв турботи сприяють ефективному дипломатичному спілкуванню та створюють позитивний імідж співрозмовника.

Таким чином стратегії позитивної ввічливості сприяють зменшенню комунікативної дистанції, ліквідації міжособистісних бар'єрів, досягненню взаєморозуміння, співпраці та позитивних результатів у комунікації. При цьому ввічливість реалізується через певні сталі мовні вирази, що забезпечують контакт між мовцем (спікером) і слухачами (аудиторією).

Результати дослідження продемонстрували, що дипломатичний дискурс динамічно розвивається, реагуючи на суспільно-політичні виклики XXI століття. Поряд із появою нових комунікативних стратегій, вербальних та невербальних засобів їх реалізації, суттєвих змін зазнають і фундаментальні комунікативні стратегії, серед яких визначальне місце належить стратегії ввічливості. Запропонований аналіз продемонстрував, що у міжнародній дипломатії з'являються нові комунікативні цілі, відповідно спостерігаємо появу нових дискурсивних маркерів ввічливості та спеціальних комунікативних ходів. У цьому світлі перспективними виглядають подальші розвідки інноваційного комунікативно-стратегічного планування дипломатичного дискурсу загалом та авторських дискурсів впливових міжнародних дипломатів зокрема. Особливий інтерес становитимуть дослідження прихованої заангажованості лідерів думок, яка неабияк впливає на глобальну міжнародну політику.

Література:

1. Grice H. P. Logic and Conversation. In Syntax and Semantics. Vol. 3 : Speech Acts / Ed. by P. Cole and J. L. Morgan. New York : Academic Press, 1975. P. 41–58.
2. Lakoff R. The Logic of Politeness, or, Minding Your P's and Q's. Chicago Linguistic Society: papers from the 9th Regional Meeting. 1973. P. 292–305.
3. Leech G. Principles of pragmatics / G. Leech. London : Longman, 1983. 264 p.
4. Brown P. Politeness: Some Universals in Language Use . L., NY, etc. : CUP, 1987. 345 p.

5. Dijk T. A., van. *Strategies of Discourse Comprehension* / T. A. van Dijk, W. Kintsch. New York : Academic Press, 1983. 418 p.
6. Fraser B. Perspectives on Politeness. *Journal of Pragmatics*, 14, 1990. P. 219–236.
7. Watts Richard J. *Politeness* / R. J. Watts. Cambridge : Cambridge University Press, 2003. 318 p.
8. Белова А. Д. Лінгвістичні аспекти аргументації : монографія / А. Д. Белова. К. : Вид-во КНУ ім. Тараса Шевченка, 1997. 300 с.
9. Богатирьова С. В. Реалізація прагматичних функцій учасників політичного дискурсу в експліцитних мовленнєвих актах. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Філологія*. № 2 (4). 2010. С. 113–120.
10. Кашишин Н.С., Івашишин О.М. Реалізація стратегій ввічливості в англійському дипломатичному дискурсі. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія «Філологія. Соціальні комунікації»*. 2020. Том 31 (70). № 3. Ч. 1. С. 125–129.
11. Мельник І. В. Типи комунікативних стратегій. *Studia Linguistica*. Вип. 5. 2011. С. 377–380.
12. Почепецька Т. Лексичні засоби вираження ввічливості в англійській мові. *Сучасні дослідження з іноземної філології*. 2017. Вип. 15. С. 123–128.
13. Сарміна Г. Л. Комунікативні стратегії і тактики ввічливості в німецькомовних шантажних листах. *Мовні і концептуальні картини світу*. № 434. 2013. С. 41–49.
14. Promova A. Linguistic Strategies of Politeness in Diplomatic Discourse. *International Journal of Linguistics*, 2022. 14(1), 23–45.
15. Куньч З., Куньч М. Особливості дипломатичного мовлення як різновиду офіційно-ділового стилю // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. 2014. № 26. С. 121–127.
16. Oxford Advanced Learner's Dictionary : [ed. by A. S. Hornby et al.]. – 9th edition. – UK : Oxford University Press, 2015. 1820 p.
17. Сатоу Е. Визначення поняття «дипломатія». Роль дипломатії на початку ХХІ ст. у вирішенні глобальних проблем сучасності. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://kimo.univ.kiev.ua/DKS/05.htm>.
18. Безугла Л. Р. Лінгвопрагматика дискримінації у публіцистичному дискурсі : монографія / Л. Р. Безугла, І. О. Романченко. Харків : ФОП Лисенко І. Б., 2013. 182 с.
19. Засоби вираження імпліцитної оцінки в англійськомовному художньому дискурсі: лінгвопрагматичний аспект : монографія / Г. І. Приходько, М. Б. Добровольська ; Запорізький національний університет. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2024. 168 с.
20. Виступ Генерального секретаря на засіданні Ради Безпеки ООН щодо України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.un.org/sg/en/content/sg/speeches/2022-02-23/remarks-security-council-meeting-ukraine>
21. Вступне слово Генерального секретаря для преси про війну в Україні. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.un.org/sg/en/content/sg/speeches/2022-03-14/opening-remarks-the-press-the-war-ukraine%C2%A0>
22. Виступ Генерального секретаря на Генеральній Асамблеї щодо України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.un.org/sg/en/content/sg/speeches/2022-02-23/remarks-the-general-assembly-ukraine>
23. Виступ Генерального секретаря в Раді Безпеки – про Україну. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.un.org/sg/en/content/sg/speeches/2023-02-24/secretary-generals-remarks-the-security-council-ukraine>
24. Зауваження Генерального секретаря до Ради Безпеки щодо захисту цивільних осіб у збройному конфлікті. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.un.org/sg/en/content/sg/speeches/2023-05-23/secretary-generals-remarks-the-security-council-the-protection-of-civilians-armed-conflict>

Biskub I., Mykhalchuk B. Language means of expressing the strategy of positive politeness in diplomatic discourse (on the material of UN general secretary Antonio Guterres's speeches)

Summary. The article examines the linguistic means of implementing strategies of positive politeness in diplomatic discourse using the example of UN Secretary General Antonio Guterres' speeches. The purpose of the work is to identify the key linguistic techniques and structures used to achieve effective communication within diplomatic negotiations and official statements.

The study is based on the analysis of the texts of Antonio Guterres's speeches, in which the means of expressing positive politeness were identified and classified, such as recognition of partners' merits, emphasis on common interests, expressions of gratitude and support. It was established that A. Guterres actively uses techniques of positive politeness, in particular, strategies for avoiding confrontation, demonstrating empathy, supporting and strengthening interpersonal relationships.

The analysis was carried out in the context of the theories of linguistic politeness, in particular the theories of positive and negative politeness by P. Brown and S. Levinson. Particular attention is paid to the consideration of specific linguistic means, such as the use of metaphors, epithets and inclusive pronouns, which contribute to the construction of trusting and positively colored communications.

The results of the study demonstrate that positive politeness is an important tool in diplomatic discourse aimed at reducing tensions and promoting cooperation between states. Antonio Guterres' speeches show that the use of positive politeness strategies allows not only to achieve a constructive dialogue, but also to strengthen international ties and increase the effectiveness of communication in the face of global challenges. The use of praise, expressions of solidarity, forms of politeness, and showing care contribute to effective diplomatic communication and create a positive image of the interlocutor.

Key words: positive politeness, diplomatic discourse, Antonio Guterres, linguistic means, interpersonal communication, international diplomacy, language strategies.